

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Θεματικές ενότητες για τις εισαγωγικές εξετάσεις του Μεταπτυχιακού Προγράμματος του Παιδαγωγικού Τμήματος Προσχολικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Κρήτης με τίτλο *«Βασισμένες στο Παιχνίδι, την Τέχνη και το Σώμα Ποιοτικές Μεθοδολογίες Έρευνας και Εναλλακτικές-Βιωματικές Ψυχοπαιδαγωγικές Προσεγγίσεις των Διαδικασιών Μάθησης και Ανάπτυξης»*.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ
ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ
«ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΠΟΙΟΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ»

- Η έννοια της ποιοτικής έρευνας.
- Χαρακτηριστικά γνωρίσματα μιας ποιοτικής έρευνας.
- Η σημαντικότητα της ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες.
- Βασικές διαφορές της ποιοτικής έρευνας από την ποσοτική έρευνα.
- Οι κυριότερες διαφορές ανάμεσα στην ποιοτική και την ποσοτική έρευνα όσον αφορά: (α) τις οντολογικές παραδοχές, (β) τις επιστημολογικές παραδοχές και (γ) τη σχέση ανάμεσα στη θεωρία και τα δεδομένα.
- Οι μύθοι για τις σχέσεις μεταξύ ποιοτικής και ποσοτικής έρευνας.
- Οι κυριότερες διαφορές μεταξύ της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες σε σχέση με τα βασικά στάδια της έρευνας.
- Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα της ποιοτικής έρευνας.
- Ποιοτική έρευνα στις κοινωνικές επιστήμες και ιδιαίτερα στην Ψυχολογία και την εκπαίδευση: θεωρητική και ιστορική οριοθέτηση του πεδίου.
- Οι βασικοί γενικοί ιστορικοί σταθμοί (περίοδοι) της ποιοτικής έρευνας.
- Οι βασικοί ιστορικοί σταθμοι και επιρροές για την ανάπτυξη της ποιοτικής έρευνας στην Ψυχολογία.
- Οι βασικοί ιστορικοί σταθμοι και επιρροές για την ανάπτυξη της ποιοτικής έρευνας στην εκπαίδευση.
- Επιστημολογία και θεωρητικό υπόβαθρο της ποιοτικής έρευνας.
- Η έννοια της «κρίσης» στην επιστήμη και η κριτική του θετικιστικού «παραδείγματος».
- Η έννοια του «παραδείγματος» και τα βασικά του συστατικά στοιχεία.
- Η σπουδαιότητα του επιστημολογικού «παραδείγματος» στην ποιοτική μεθοδολογία έρευνας στο πλαίσιο της ψυχολογίας και των παιδαγωγικών επιστημών.
- Τα βασικά επιστημολογικά-μεθοδολογικά «παραδείγματα» στη θεωρία και έρευνα της σύγχρονης Ψυχολογίας (βασικές παραδοχές και διαφορές μεταξύ των παραδειγμάτων αυτών).
- Οι βασικές παραδοχές του φυσιοκρατικού και του ανθρωπιστικού/ερμηνευτικού «παραδείγματος».
- Βασικές διαφορές μεταξύ του φυσιοκρατικού και του ανθρωπιστικού/ερμηνευτικού «παραδείγματος» στις κοινωνικές επιστήμες.
- Οι μύθοι του φυσιοκρατικού «παραδείγματος» υπό το πρίσμα του ανθρωπιστικού/ερμηνευτικού «παραδείγματος».
- Τα βασικά σημεία κριτικής του φυσιοκρατικού-θετικιστικού «παραδείγματος».

- Το ζήτημα της ιδεολογικής φόρτισης σε μια έρευνα (είτε ποσοτικού είτε ποιοτικού είτε μεικτού τύπου).
- Η έννοια της θεωρίας και ο ρόλος της στην έρευνα των κοινωνικών επιστημών.
- Η έννοια της γνώσης, της επιστήμης, της μεθοδολογίας και της επιστημονικής μεθόδου.
- Η έννοια της μεθόδου έρευνας και η διαφορά της από την έννοια της μεθοδολογίας της έρευνας.
- Οι βασικοί τύποι ποιοτικών μεθοδολογιών/μεθόδων έρευνας.
- Οι βασικές παραδοχές του κοινωνικού κονστρουξιονισμού.
- Τα βασικά χαρακτηριστικά της κριτικής έρευνας.
- Ο ρόλος του ερευνητή στην επιτόπια έρευνα.
- Οι βασικές θέσεις του κριτικού «παραδείγματος» στην ψυχολογία και την εκπαίδευση.
- Συνθήκες διεξαγωγής της έρευνας, διαδικασίες ανάπτυξης της επιστημονικής γνώσης και ζητήματα σχεδιασμού της έρευνας.
- Θεωρητικές προσεγγίσεις στην ποιοτική έρευνα (ερμηνευτικές, νατουραλιστικές, εθνογραφικές, φαινομενολογικές, βιογραφικές-αφηγηματικές, φεμινιστικές, μετανεωτερικές, κονστρουκτιβιστικές, κριτικές, οικολογικές και οικοσυστημικές, ενσώματες, κοινωνικο-ιστορικές και πολιτισμικές προσεγγίσεις, η προσέγγιση του κριτικού ρεαλισμού και της θεμελιωμένης θεωρίας (grounded theory), queer theory).
- Ιδιογραφική (idiographic) vs νομογραφική (nomothetic) προσέγγιση.
- Έννοια, προσεγγίσεις (στρατηγικές) και τύποι των μεικτών μεθόδων έρευνας.
- Τα βασικά πλεονεκτήματα των μεικτών μεθόδων έρευνας.
- Τρόποι παραγωγής και ανάλυσης ποιοτικών ερευνητικών δεδομένων (μελέτη περίπτωσης, συνέντευξη, παρατήρηση, συμμετοχική παρατήρηση, ομαδικά εστιασμένη συνέντευξη (focus group), έρευνα-δράση, φαινομενολογικές μέθοδοι, εθνογραφική μέθοδος, ανάλυση περιεχομένου, ανάλυση λόγου (discourse analysis), ανάλυση διαλόγου ή συνομιλίας (conversation analysis), συνεργατική έρευνα (cooperative inquiry), μικρογενετική μέθοδος, «διδασκτικό πείραμα», σχεδιαστικό πείραμα, τεκμήρια, κ.ά.].
- Στάδια διεξαγωγής της ποιοτικής έρευνας. Διαδικασία επιλογής ερευνητικού προβλήματος. Ανασκόπηση βιβλιογραφίας. Διατύπωση και οριοθέτηση προβλήματος. Διατύπωση ερευνητικού σκοπού. Σχεδιασμός της έρευνας.
- Στάδια και τύποι ανάλυσης των ποιοτικών δεδομένων. Διαδικασία οργάνωσης, ανάλυσης και ερμηνείας των ποιοτικών ερευνητικών δεδομένων. Συγγραφή της έρευνας. Σύνταξη βιβλιογραφικών αναφορών.
- Ο ρόλος των ηλεκτρονικών υπολογιστών στην ποιοτική έρευνα.
- Δυνατότητες και όρια του ειδικού λογισμικού ποιοτικής ανάλυσης.
- Προγράμματα Η/Υ για την ανάλυση ποιοτικών δεδομένων.
- Αξιολόγηση της ποιοτικής έρευνας. Ζητήματα αξιοπιστίας και εγκυρότητας στις ποιοτικές μεθόδους έρευνας.
- Κριτήρια ή πρακτικές που εξασφαλίζουν την εγκυρότητα (validity), την αξιοπιστία-φερεγγυότητα (credibility) και την εμπιστευσιμότητα (trustworthiness) σε μια ποιοτική έρευνα.
- Πολυμεθοδολογικές και πολυδιάστατες (πολυπρισματικές) προσεγγίσεις, η στρατηγική του τριγωνισμού (triangulation) και της κρυσταλλοποίησης.
- Ηθική και δεοντολογία στην ποιοτική έρευνα.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Breakwell, G. (1995). *Η Συνέντευξη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Bruner, J. (1997). *Πράξεις Νοήματος* (μτφρ. Η. Ρόλου & Γ. Καλομοίρης). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Bruner, J.S. (2004). *Δημιουργώντας Ιστορίες. Νόμος, Λογοτεχνία, Ζωή* (μτφρ. Γ. Κουγιουμουτζάκης, Κ. Πολυδάκη & Β. Τσούρτου, Επιμ. Γ. Κουγιουμουτζάκης). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Carr, W., & Kemmis, S. (2002). *Για μια Κριτική Εκπαιδευτική Θεωρία – Εκπαίδευση, Γνώση και Έρευνα Δράσης* (μτφρ. Α. Λαμπράκη-Παγανού, Ε. Μηλίγκου & Κ. Ροδιάδου-Αλμπάνη). Αθήνα: Κώδικας.
- Γέμπτος, Α.Π. (1987). *Μεθοδολογία των Κοινωνικών Επιστημών*, Τόμοι Α' & Β'. Αθήνα: Παπαζήση.
- Γώγου, Λ. (2010). *Η Κατανόηση των Κοινωνικών Φαινομένων και οι Προοπτικές της Κοινωνικής Έρευνας*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2008). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας* (δεύτερη έκδοση) (μτφρ. Σ. Κυρανάκης, Μ. Μαυράκη, Χ. Μητσοπούλου, Π. Μπιθάρα & Μ. Φιλοπούλου). Αθήνα: Έκφραση/Μεταίχμιο.
- Ιωσηφίδης, Θ. (2003). *Ανάλυση Ποιοτικών Δεδομένων στις Κοινωνικές Επιστήμες*. Αθήνα: Κριτική.
- Ιωσηφίδης, Θ., & Σπυριδάκης, Μ. (Επιμ.) (2006). *Ποιοτική Κοινωνική Έρευνα. Μεθοδολογικές Προσεγγίσεις και Ανάλυση Δεδομένων* (πρόλογος Λ. Λεοντίδου). Αθήνα: Κριτική.
- Καλλινικάκη, Θ. (Επιμ.) (2010). *Ποιοτικές Μέθοδοι στην Έρευνα της Κοινωνικής Εργασίας*. Αθήνα: Τόπος.
- Λάζος, Γ. (1998). *Το Πρόβλημα της Ποιοτικής Έρευνας στις Κοινωνικές Επιστήμες*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Λυδάκη, Α. (2012). *Ποιοτικές Μέθοδοι της Κοινωνικής Έρευνας (Νέα έκδοση συμπληρωμένη)*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Mason, J. (2003). *Η Διεξαγωγή της Ποιοτικής Έρευνας* (μτφρ. Ε. Δημητριάδου, επιμ. Ν. Κυριαζή). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Mishler, E.G. (1996). *Συνέντευξη Έρευνας: Νοηματικό Πλαίσιο και Αφήγημα* (μτφρ. Ν. Ρώντα, επιμ. Γ. Καλομοίρης). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παπαγεωργίου, Γ. (Επιμ.) (1998). *Μέθοδοι στην Κοινωνιολογική Έρευνα*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Παπαναστασίου, Κ., & Παπαναστασίου Ε. (2005). *Μεθοδολογία Εκπαιδευτικής Έρευνας*. Λευκωσία: Έκδοση των συγγραφέων.
- Πηγιάκη, Δ. (1988). *Εθνογραφία: Η Μελέτη της Ανθρώπινης Διάστασης στην Κοινωνική και Παιδαγωγική Έρευνα*. Αθήνα: Γρηγόρη.
- Πουρκός, Μ. (Επιμ.) (2013). *Δυνατότητες και Όρια της Μείξης των Μεθοδολογιών στην Κοινωνική, Ψυχολογική και Εκπαιδευτική Έρευνα: Επιστημολογικά και Μεθοδολογικά Ζητήματα των Προοπτικών Διεύρυνσης του Ερευνητικού Σχεδιασμού*. Αθήνα: Ίων.
- Πουρκός, Μ. (Επιμ.) (2015). *Βίωμα και Βασισμένες στην Τέχνη Ποιοτικές Μέθοδοι Έρευνας: Επιστημολογικά-Μεθοδολογικά Ζητήματα και Νέες Προοπτικές*. Θεσσαλονίκη: Νησίδες.
- Πουρκός, Μ. (Επιμ.) (2016). *Προοπτικές και Όρια της Διαλογικότητας στον Μιχαήλ Μπαχτίν: Εφαρμογές στην Ψυχολογία, την Εκπαίδευση, την Τέχνη και τον Πολιτισμό*. Πάτρα: Orpportuna.
- Πουρκός, Μ., & Δαφέρμος, Μ. (Επιμ.) (2010α). *Ποιοτική Έρευνα στις Κοινωνικές Επιστήμες: Επιστημολογικά, Μεθοδολογικά και Ηθικά Ζητήματα*. Αθήνα: Τόπος.
- Πουρκός, Μ., & Δαφέρμος, Μ. (Επιμ.) (2010β). *Ποιοτική Έρευνα στην Ψυχολογία και την Εκπαίδευση: Επιστημολογικά, Μεθοδολογικά και Ηθικά Ζητήματα*. Αθήνα: Τόπος.
- Τσιπλητάρης, Φ.Α., & Μπαμπάλης, Θ. (2006). *Δέκα Παραδείγματα Μεθοδολογίας Επιστημονικής Έρευνας*. Αθήνα: Ατραπός.
- Τσιώλης, Γ. (2006). *Ιστορίες Ζωής και Βιογραφικές Αφηγήσεις. Η Βιογραφική Προσέγγιση στην Κοινωνιολογική Ποιοτική Έρευνα* (πρόλογος Ρ. Alheit). Αθήνα: Κριτική.
- Τσιώλης, Γ. (2014). *Μέθοδοι και Τεχνικές Ανάλυσης στην Ποιοτική Κοινωνική Έρευνα*. Αθήνα: Κριτική.
- Verma, G.K., & Mallick K. (2004). *Εκπαιδευτική Έρευνα: Θεωρητικές Προσεγγίσεις και Τεχνικές*. Αθήνα: Τυπωθήτω.

- Φιλία, Ι., & Πουρκός, Μ. (2015). *Ποιοτική Μεθοδολογία Έρευνας: Εφαρμογές στην Ψυχολογία και στην Εκπαίδευση*. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα <http://repository.kallipos.gr/handle/11419/5826>.
- Χασσάνδρα, Μ., & Γούδας, Μ. (2003). Κριτήρια Εγκυρότητας και Αξιοπιστίας στην Ποιοτική-Ερμηνευτική Έρευνα. *Επιστημονική Επετηρίδα της Ψυχολογικής Εταιρείας Βορείου Ελλάδος*, Τόμος 2, 31-48.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΣΤΟ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

«ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ»

- Αντικείμενο και παραδοχές των κοινωνικο-ιστορικών, πολιτισμικών και οικολογικών-ενσώματων ψυχολογικών προσεγγίσεων όσον αφορά τα ζητήματα των διαδικασιών μάθησης και ανάπτυξης.
- Βασικές κριτικές τους θέσεις στις άλλες θεωρητικές κατευθύνσεις της Ψυχολογίας (ψυχοφυσική, δομική και μορφολογική ψυχολογία, συμπεριφορισμός, γνωστικο-αναπτυξιακή ψυχολογία, ψυχαναλυτικές προσεγγίσεις, θεωρίες επεξεργασίας πληροφοριών, υπολογιστικές προσεγγίσεις κ.ά.).
- Μεθοδολογική κρίση της ψυχολογίας και η εναλλακτική προοπτική των κοινωνικο-ιστορικο-πολιτισμικών και οικολογικών-ενσώματων προσεγγίσεων.
- Βασικοί πρωτεργάτες των κοινωνικο-ιστορικο-πολιτισμικών και οικολογικών-ενσώματων προσεγγίσεων στην ψυχολογία.
- Βασικές προσεγγίσεις της σύγχρονης πολιτισμικής ψυχολογίας (συμβολική προσέγγιση, θεωρία της δραστηριότητας και ατομικιστική προσέγγιση).
- Βασικές έννοιες των κοινωνικο-ιστορικο-πολιτισμικών και οικολογικών-ενσώματων προσεγγίσεων.
- Το ζήτημα των μονάδων ανάλυσης.
- Οικολογικές προσεγγίσεις και η ιδιαιτερότητα της οικολογικής προσέγγισης του J.J. Gibson.
- Η οικολογική ψυχολογία ως ποιοτική μεθοδολογία έρευνας.
- Ομοιότητες και διαφορές μεταξύ της οικολογικής ψυχολογίας του J.J. Gibson και της κοινωνικο-ιστορικής και πολιτισμικής ψυχολογίας του L. Vygotsky.
- Η σπουδαιότητα και οι συνεπαγωγές των οικολογικών-ενσώματων προσεγγίσεων στις διαδικασίες μάθησης και ανάπτυξης των παιδιών και στις Επιστήμες της Αγωγής γενικότερα.
- Κοινωνικο-ιστορικό-πολιτισμικό πλαίσιο (θεσμοί, δομές, πρακτικές, αξίες ή νοήματα, παραδόσεις κ.λπ.) και ψυχολογικές διαδικασίες (αντίληψη, φαντασία, κατηγοριοποίηση, γενίκευση και αφαίρεση, παραγωγική σκέψη και συμπερασμός, γλωσσικές και μνημονικές διαδικασίες, ευρηματικές διαδικασίες, διαδικασίες επίλυσης προβλημάτων, διαδικασίες αυτοανάλυσης και αυτογνωσίας, συναισθηματικές και κοινωνικο-ηθικές διαδικασίες κ.ά.).
- Η έννοια του περιβάλλοντος στην οικολογική προσέγγιση του J.J. Gibson.
- Βασικές οικολογικές έννοιες για την περιγραφή του περιβάλλοντος.
- Οικολογική φυσική και οπτική και ο μύθος του χώρου και του χρόνου.
- Η έννοια του αντιληπτικού συστήματος.
- Είδη αντιληπτικών συστημάτων και οι βασικές τους διαφορές από τις αισθήσεις.
- Οι έννοιες της περιβαλλοντικής και της περιπατητικής όρασης σε αντιπαράθεση προς τις έννοιες της στιγμιотυπικής και της διαφραγματικής όρασης.
- Κριτική της έννοιας του ερεθίσματος και η εναλλακτική θεωρία των προσφερόμενων δυνατοτήτων.

- Παραδείγματα προσφερομένων δυνατοτήτων και οι διάφοροι τομείς εφαρμογής τους.
- Οι έννοιες των ιδιοσυνειδητικών πληροφοριών και των εξωσυνειδητικών πληροφοριών.
- Η έννοια του σώματος στην οικολογική προσέγγιση.
- Το σώμα ως μέσο επένεργειας και αυτογνωσίας.
- Ο ρόλος του σώματος, της ιδιοδεκτικότητας και της μετακίνησης στις διαδικασίες της αντιληπτικής μάθησης και ανάπτυξης των παιδιών.
- Τα πειράματα με τον οπτικό κρημνό και το βασικό συμπέρασμα που προκύπτει από αυτά.
- Η έννοια του οικολογικού θώκου.
- Η σπουδαιότητα της έννοιας του οικολογικού θώκου για τη μελέτη και την κατανόηση των ψυχοπαιδαγωγικών και των μαθησιακών διαδικασιών μέσα στην τάξη.
- Η έννοια της αντιληπτικής μάθησης και ανάπτυξης στην οικολογική προσέγγιση και η σπουδαιότητά της στις διαδικασίες αγωγής και εκπαίδευσης των παιδιών.
- Το ζήτημα του εγωκεντρισμού και της ιδιωτικής και της κοινής (δημόσιας) γνώσης.
- Η έννοια της έμμεσης (διαμεσολαβημένης) αντίληψης και οι βασικές διαφορές της από την έννοια της άμεσης (αδιαμεσολάβητης) αντίληψης.
- Τρόποι έμμεσης γνώσης ή επίγνωσης.
- Βασικές διαφορές μεταξύ της επίγνωσης που αποκτάται μέσω των εικόνων και της επίγνωσης που αποκτάται μέσω της γλώσσας.
- Αντιληπτικές διαδικασίες και αναπαραστάσεις (εικόνες, γλώσσα κ.ά.): Αμοιβαίες σχέσεις και ο ρόλος τους στην αγωγή και ανάπτυξη των παιδιών.
- Από την οικολογική πληροφορία στα κοινωνικο-ιστορικά και πολιτισμικά θεσμοθετημένα αναπαραστατικά συστήματα.
- Η έννοια της πολυτροπικής διερεύνησης και των πολυτροπικών πληροφοριών και η σπουδαιότητά τους στις διαδικασίες αντιληπτικής μάθησης και ανάπτυξης των παιδιών.
- Η έννοια της διερευνητικής δραστηριότητας και η σπουδαιότητά της στη διαδικασία της αντιληπτικής μάθησης και ανάπτυξης των παιδιών.
- Βασικά σημεία κριτικής της προσέγγισης του Piaget σχετικά με τις διαδικασίες ανάπτυξης και μάθησης των παιδιών από την πλευρά των κοινωνικο-ιστορικο-πολιτισμικών και οικολογικών-ενσώματων προσεγγίσεων.
- Θεωρίες διαφοροποίησης κόντρα θεωρίες εμπλουτισμού στο ζήτημα των διαδικασιών αντιληπτικής μάθησης.
- Η έννοια των προσφερόμενων δυνατοτήτων και των πληροφοριών στην οικολογική προσέγγιση και η σπουδαιότητά τους στην αντιληπτική μάθηση και ανάπτυξη των παιδιών.
- Προσφερόμενες δυνατότητες (affordances) και παιχνίδι.
- Προσφερόμενες δυνατότητες (affordances) και δημιουργικότητα.
- Προσφερόμενες δυνατότητες (affordances) και τέχνη.
- Προσφερόμενες δυνατότητες (affordances) και σώμα.
- Βασικές διαδικασίες που οδηγούν στην αντιληπτική μάθηση (διάκριση ή διαφοροποίηση).
- Ο ρόλος του σώματος και του βιώματος στις διαδικασίες εκπαίδευσης, μάθησης, ανάπτυξης και γνώσης.
- Παράγοντες που εξηγούν την τάση «εξαφάνισης» (της «απούσας παρουσίας») και εργαλειοποίησης του σώματος στις διαδικασίες εκπαίδευσης, μάθησης και ανάπτυξης των παιδιών.
- Η σπουδαιότητα της αντίληψης και της δράσης στις διαδικασίες μάθησης και ανάπτυξης του ανθρώπου: η οικολογική προοπτική.
- Βασικά είσοδοι χαρακτηριστικά της ανθρώπινης συμπεριφοράς.
- Το φαινόμενο της κοινής οπτικής προσοχής και της κοινωνικής αναφοράς και η σπουδαιότητά τους στις διαδικασίες αγωγής και εκπαίδευσης των παιδιών.

- Βασικές επιστημονικές διαπιστώσεις σχετικά με τις δυνατότητες αντιληπτικής μάθησης των νεογνών και βρεφών.
- Βασικές μέθοδοι μελέτης της αντιληπτικής μάθησης και ανάπτυξης στα προλεκτικά βρέφη.
- Αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στις διαδικασίες μάθησης και ανάπτυξης.
- Ο ρόλος του παιχνιδιού στην ανάπτυξη σύμφωνα με τον L. Vygotsky.
- Η έννοια της ζώνης της εγγύτερης (επικείμενης) ανάπτυξης και η σπουδαιότητά της στις διαδικασίες μάθησης και ανάπτυξης.
- Το ζήτημα της εσωτερίκευσης των ανώτερων ψυχολογικών λειτουργιών στις κοινωνικο-ιστορικο-πολιτισμικές προσεγγίσεις.
- Γλώσσα και διαδικασίες αντιληπτικής μάθησης και ανάπτυξης.
- Εικόνες και διαδικασίες αντιληπτικής μάθησης και ανάπτυξης.
- Ψυχολογικά εργαλεία και πολιτισμική διαμεσολάβηση.
- Ο ρόλος του εργαλείου και του συμβόλου στην ανάπτυξη των παιδιών.
- Η σχέση του λόγου με τη χρήση εργαλείων.
- Κοινωνικο-πολιτισμική δραστηριότητα και μετασχηματισμός της νοητικής δραστηριότητας.
- Ο γενικός γενετικός νόμος της πολιτισμικής ανάπτυξης.
- Βασικές παραδοχές, αρχές και έννοιες της οικο-σωματικο-βιωματικής προοπτικής.
- Βασικές μεθοδολογικές παραδοχές της οικο-σωματικο-βιωματικής προσέγγισης όσον αφορά την οικολογικά έγκυρη έρευνα των διαδικασιών εκπαίδευσης, μάθησης και ανάπτυξης.
- Βασικές παραδοχές, αρχές και έννοιες της Βιωματικής, Ευρετικής και Αφηγηματικής-Διαλογικής Ψυχοπαιδαγωγικής.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bruner, J.S. (1997). *Πράξεις Νοήματος* (μτφρ. Η. Ρόκου & Γ. Καλομοίρης, Επιμ., Μ. Τσαγκαράκης & Α. Ζώτος). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Δαφέρμος, Μ. (2002). *Η Πολιτισμική-Ιστορική Θεωρία του Vygotsky. Φιλοσοφικές-Ψυχολογικές-Παιδαγωγικές Διαστάσεις*. Αθήνα: Ατραπός.
- Donaldson, M. (1991). *Η Σκέψη των Παιδιών* (μτφρ. Α. Καλογιαννίδου & Α. Αρχοντίδου, Επιμ. Σ. Βοσνιάδου). Αθήνα: Gutenberg.
- Elias, N.S. (1996). *Η Διαδικασία του Πολιτισμού. Μια Ιστορία της Κοινωνικής Συμπεριφοράς στη Δύση. Κοινωνιογενετικές και Ψυχογενετικές Έρευνες Ι*. (μτφρ. Θ. Λουπασάκης, Επιμ. Κ. Λιβιεράτος). Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- Elias, N.S. (1997). *Η Εξέλιξη του Πολιτισμού. Κοινωνιογενετικές και Ψυχογενετικές Έρευνες, Τόμος Β', Αλλαγές της Κοινωνίας: Σχεδιάγραμμα για μια Θεωρία του Πολιτισμού* (μτφρ. Ε. Βαϊκούση). Αθήνα: Νεφέλη.
- Gergen, K.J. (1997). *Κορεσμένος Εαυτός* (μτφρ. Α. Ζώτος, Επιμ. Μ. Τσαγκαράκης). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Gibson, E.J., & Pick, A.D. (2005). *Μια Οικολογική Προσέγγιση στην Αντιληπτική Μάθηση και Ανάπτυξη* (μτφρ. Α. Βακάκη, Εισαγωγή-Επιμ. Μ. Πουρκός). Αθήνα: Gutenberg.
- Gibson, J.J. (2002). *Η Οικολογική Προσέγγιση στην Οπτική Αντίληψη* (μτφρ. Α. Γολέμη & Μ. Πουρκός, Εισαγωγή-Επιμέλεια, Μ. Πουρκός). Αθήνα: Gutenberg.
- Κουγιουμουτζάκης, Γ. (Επιμ.) (2009). *Αναπτυξιακή Ψυχολογία: Παρελθόν, Παρόν, Μέλλον*. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.
- Levitin, K. (1988). *Η Διαμόρφωση της Προσωπικότητας. Ψυχολογία της Δραστηριότητας* (μτφρ. Λ. Καρσέρα, Επιστ. Θεώρηση Δ. Σακκάς, Επιμ. Α. Στουπάκη). Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή και Ελληνικά Γράμματα.
- Luria, A.R. (1995). *Γνωστική Ανάπτυξη* (μτφρ. Μ. Τερζίδου, Επιμ. Α. Κωσταρίδου-Ευκλείδη). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

- Παπαδοπούλου, Κ. (2009). *Η Ζώνη Εγγύτερης Ανάπτυξης στη Θεωρία του L.S. Vygotsky*. Αθήνα: Gutenberg.
- Παπαμιχαήλ, Γ. (1988). *Μάθηση και Κοινωνία: Η Εκπαίδευση στις Θεωρίες της Γνωστικής Ανάπτυξης*. Αθήνα: Οδυσσέας.
- Πετρογιάννης, Κ.Γ. (2003). *Η Μελέτη της Ανθρώπινης Ανάπτυξης: Οικοσυστημική Προσέγγιση*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- Πουρκός, Μ. (2002). *Από την Ψυχοφυσική στην Οικολογική Ψυχολογία. Σταθμοί στη Ζωή και στο Επιστημονικό Έργο του James J. Gibson*. Αθήνα: Gutenberg.
- Πουρκός, Μ. (2005). *Η Οικολογική Προσέγγιση στην Αντιληπτική Μάθηση και Ανάπτυξη: Η Οδύσσεια της Eleanor J. Gibson*. Αθήνα: Gutenberg.
- Πουρκός, Μ. (Επιμ.) (2008α). *Ενσώματος Νους, Πλαισιοθετημένη Γνώση και Εκπαίδευση: Προσεγγίζοντας την Ποιητική και τον Πολιτισμό του Σκεπτόμενου Σώματος*. Αθήνα: Gutenberg.
- Πουρκός, Μ. (Επιμ.) (2008β). *Τέχνη-Παιχνίδι-Αφήγηση: Ψυχολογικές και Ψυχοπαιδαγωγικές Διαστάσεις*. Αθήνα: Τόπος.
- Πουρκός, Μ. (Επιμ.) (2011). *Κοινωνικο-Ιστορικο-Πολιτισμικές Προσεγγίσεις στην Ψυχολογία και την Εκπαίδευση*. Αθήνα: Διάδραση.
- Πουρκός, Μ. (Επιμ.) (2015). *Η Απούσα Παρουσία του Σώματος και του Βιώματος στις Διαδικασίες Εκπαίδευσης, Μάθησης και Ανάπτυξης*. Αθήνα: Τόπος.
- Πουρκός, Μ. (Επιμ.) (2016). *Προοπτικές και Όρια της Διαλογικότητας στον Μιχαήλ Μπαχτίν: Εφαρμογές στην Ψυχολογία, την Εκπαίδευση, την Τέχνη και τον Πολιτισμό*. Πάτρα: Opportuna.
- Πουρκός, Μ. (2016β). *Πλαίσιο, Σώμα, Βίωμα, Αναπαραστάσεις: Θεμελιώδη Ζητήματα Ψυχολογίας και Ψυχοπαιδαγωγικής*. Αθήνα: Gutenberg.
- Πουρκός, Μ., & Κατσαρού, Ε. (Επιμ.) (2011). *Βίωμα, Μεταφορά και Πολυτροπικότητα: Εφαρμογές στην Επικοινωνία, την Εκπαίδευση, τη Μάθηση και τη Γνώση*. Θεσσαλονίκη: Νησίδες.
- Vygotsky, L.S. (1988). *Σκέψη και Γλώσσα* (μτφρ. Α. Ρόδη). Αθήνα: Γνώση.
- Vygotsky, L.S. (1997). *Νους στην Κοινωνία: Η Ανάπτυξη των Ανώτερων Ψυχολογικών Διαδικασιών* (μτφρ. Α. Μπίμπου & Σ. Βοσνιάδου, Επιμ. Σ. Βοσνιάδου). Αθήνα: Gutenberg.